

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1915 kl. 11,30 e. m.

*Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8,
i anledning av första kammarens beslut i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ordnande och framtida förvaring av kommunala arkivalier.*

I en inom andra kammaren av herrar *Molin* i Dombäcksmark och *Öberg* väckt motion nr 155 hade hemställts, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning om de åtgärder, som böra vidtagas i syfte att ålägga kommunala myndigheter, styrelser och nämnder (inklusive väghållningsdistrikt) att ordna och för framtiden förvara sina arkivalier, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.

I anledning av denna motion hemställde andra kammarens första tillfälliga utskott på anförda skäl, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t företaga utredning angående utfärdande av sådana bestämmelser, att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och förvarade, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.

Denna hemställan bifölls av andra kammaren, varefter ärendet jämlikt § 63 riksdagsordningen delgavs första kammaren, som remitterade detsamma till sitt första tillfälliga utskott, vilket däröver avgav följande utlåtande:

Bihang till riksdagens prot. 1915. 13 saml. 1 avd. 7 häft. (Nr 8).

*Första kam-
marens första
tilfälliga
utskott.*

»Det låter sig ej förneka, att värden av kommunala arkivalier mångenstädes, i synnerhet å landsbygden, lämnar mycket övrigt att önska. Allt för mycket skattar man där alltjämt åt den uppfattningen, att handlingar, som till synes sakna aktuellt intresse, icke förtjäna förvaring och vård. Exempel på vilka betänkliga följder en dylik uppfattning för med sig kunna åberopas icke blott från längre tillbaka liggande tider — alltjämt inträffar icke så sällan, att en kommun med ekonomiska offer får sona bristande noggrannhet eller oförstånd i förevarande avseende. Och för forskningen — även den vetenskapliga — har understundom bortslarvade kommunala arkivalier lämnat luckor i arbetsresultatet, vilka icke på annat sätt kunnat fyllas och högst menligt inverkat på detta resultats godhet.

För utskottet står också önskvärdheten av ett bättre tillstånd uppenbar. Vid överbägande av vilka åtgärder, som i sådant syfte böra vidtagas, torde en klok ontanke om de mindre, fattigare kommunernas bästa kräva, att sådana utvägar lämnas åsido, som för dessa kommuner skulle utgöra en alltför kännbar ekonomisk tunga.

Ett åläggande för kommunerna att, såsom motionen synes åsyfta, låta anordna särskilda arkivlokaler, synes sålunda utskottet av ekonomiska hänsyn icke vara att förorda. Dylika och liknande förpliktiganden skulle säkerligen på ett mycket kännbart sätt betunga icke blott de fattigare utan även många förmögnare kommuners bulet. Kostnaderna torde i regeln icke heller kunna inskränkas till allenast arkivbyggnadernas anordnande — till utgifterna för ändamålet skulle nog i åtskilliga fall få läggas jämväl kostnader för arkivvårdarens avlöning och för byggnadens skötsel och tillsyn. Säkerligen skulle icke många landskommuner utan stor olägenhet kunna bekosta den vidlyftiga apparat, som redan ett mycket litet, för en eller flera kommuner gemensamt arkiv med nödvändighet för med sig. Något avsevärt vederlag för dessa kostnader torde näppeligen kunna förväntas därigenom, att enskilda personer, mot erläggande av vissa avgifter, finge rätt att förvara sina värdehandlingar i de kommunala arkiven, då dels dessa avgifter sannolikt måste sättas mycket lågt, dels blott ett relativt fåtal torde komma att begagna sig av en sådan rätt.

Andra kammarens vederbörande utskott har uttalat den mening, att någon tillsyn från det allmännas sida borde utövas beträffande det sätt, på vilket den borgerliga kommunens arkivalier vårdas. I samband med detta uttalande framkastar nämnda utskott den tanken, att denna tillsyn torde kunna anförtros åt länsstyrelsen eller åt landsarkivens föreståndare. Det vore enligt utskottets mening onekligen lyckligt, om en viss kontroll över

de kommunala arkiven kunde åstadkommas. Därigenom skulle helt visst mycket vinnas i det av motionärerna angivna syftet, vilket ju i och för sig måste anses eftersträfvansvärt. Om utskottet likväl anser sig icke kunna för sin del biträda andra kammarens utskotts ovan anförda förslag härutinnan, har detta uteslutande sin grund i de ekonomiska och praktiska konsekvenser, som av nämnda förslags förverkligande uppenbarligen skulle bliva en följd. Utan att högst väsentligt öka såväl länsstyrelsernas som landsarkivariernas ämbetsåligganden torde nämligen en effektiv kontroll icke kunna ernås. Vad särskilt länsstyrelserna i vissa län beträffar, skulle ett förståndigande att utöva inspektion över de kommunala arkiven visa sig hart när utförbart. Vinsten av den ifrågasatta inspektionen skulle dessutom tydligen få med dryga kostnader betalas, då nämligen rese- och traktamentsersättningarna för verkställda inspektionsresor torde komma att kräva ganska avsevärda belopp. För kommunerna skulle det säkerligen också mången gång ställa sig ganska kostbart att uppfylla de inspekterandes anspråk på lämpligare anordningar, även om häremot vägdes fördelarna av ett välordnat och rationellt skött arkiv.

Givetvis är det för utskottet likaväl som för motionärerna ett önskemål, att kommunala arkivalier erhålla tillbörlig vård. Av skäl, som ovan anförts, torde dock motionärernas förslag därutinnan näppeligen låta sig utföra. Det förefaller utskottet, som borde i stället, åtminstone tills vidare, vidtagandet av dylika åtgärder bliva beroende av frivilligt åtagande. Det ute i bygderna för varje år allt mer stegrade intresset för arkivaliernas ändamålsenligare vård torde giva anledning hoppas, att mycket av vad motionärerna åsyfta skall kunna vinnas på frivillighetens väg, blott vederbörande inom kommunerna vinna nödig insikt i huru arkiv av förevarande slag lämpligen böra ordnas och förvaras. För sin del vill utskottet livligt förorda, att vad som från Kungl. Maj:ts sida i sådant syfte kan vidtagas, icke underlåtes. Det är utskottets övertygelse, att genom nådiga cirkulär eller i annan form, som må finnas lämplig, gjorda påpekanden av vikten utav kommunala arkivaliers ändamålsenligare vård jämte nödiga upplysningar och tekniska uppslag i ämnet verksamt skulle bidra till att kommunala arkivalier bleve på ett mera betryggande sätt än nu är förhållandet ordnade och förvarade. I alla händelser synes ett dylikt upplysningsarbete vara att anbefalla, innan frågan om införandet av ett enhetligt förvaringssystem kan anses mogen för sin lösning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl.

Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes på lämpligt sätt fästa vederbörande kommuners uppmärksamhet på angelägenheten av att kommunala arkivalier bliva på ett betryggande sätt ordnade och förvarade.»

Utskottets ovannämnda hemställan bifölls av första kammaren, var- efter detta beslut i vederbörlig ordning meddelades andra kammaren, som hänvisade ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet.

Som av ovanstående framgår, erkänner första kammarens första tillfälliga utskott, att värden av kommunala arkivalier, ^{och} i synnerhet å landsbygden, lämnar mycket övrigt att önska, och att det är behöfligt, att ett bättre tillstånd i detta avseende blir rådande. Vidare uttalar samma utskott, att det vore lyckligt, om en viss kontroll över de kommunala arkiven kunde åstadkommas. Utskottet är sålunda fullt ense med andra kammarens första tillfälliga utskott om det behjärtansvärda i den föreliggande motionens syfte, men i fråga om sättet för avhjälpandet av missförhållandena på detta område äro utskotten av olika mening. Första kammarens utskott anser sig nämligen, väsentligen av hänsyn till kommunernas ekonomi, för närvarande endast kunna hänvisa till åtgöranden på frivillighetens väg och föreslår därför, att genom nådiga cirkulär eller på annat sätt vederbörande kommuners uppmärksamhet fästes på angelägenheten av en bättre vård av kommunala arkivalier; utskottet har sålunda icke funnit sig kunna förorda bifall till andra kammarens beslut, att en utredning i ämnet måtte genom Kungl. Maj:t företagas, åsyftande utfärdande av bestämmelser, att ifrågavarande arkivalier bleve på ett mera betryggande sätt ordnade och förvarade.

Gent emot anförda motivering för den hemställan, som gjorts av första kammarens utskott, må erinras, att det ingalunda varit meningen, att den arkivalievård, varom det är fråga, skulle medföra dryga utgifter. Genom praktiska anordningar och ett klokt tillvaratagande av redan förefintliga möjligheter torde denna vård i de flesta fall kunna bliva tillfredsställande utan allt för betungande kostnader. För att endast nämna en av de utvägar, som stå till buds, vill utskottet påpeka, att sedan ett mycket stort antal gamla kyrkoarkivalier överförts till landsarkiven, finnas i en hel del kyrkoarkiv utrymmen, som utan tvivel skulle kunna användas för sådana arkivalier, som i denna motion huvudsakligen avses. Kostnaden för deras överförande till dessa arkiv torde icke bliva stor.

Utskottet delar icke första kammarens förhoppning, att utfärdande av cirkulärskrivelser i ämnet skulle leda till det åsyftade resultatet. Då vi redan äga en arkivstadga, enligt vilken »arkiv bör omsorgsfullt vårdas

av den, under vilkens närmaste tillsyn det är ställt», men icke ens denna blivit efterlevd, torde verkan av cirkulärskrivelser bliva ännu mindre.

Då utskottet anser, att en tillfredsställande lösning av frågan icke kan uppnås utan ändring i arkivstadgan och kommunallagarna, och då ett bifall till första kammarens beslut i ärendet säkerligen skulle fördröja vidtagande av dessa åtgärder, får utskottet hemställa,

att andra kammaren icke måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 24 april 1915.

På utskottets vägnar:

NILS HELGER.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Helger*, *Andersson* i Skrädene *Andersson* i Milsmaden, *Stenudd*, *Lingström*, *Wikström*, *Ryholm**, *Hedlund**) *Westerström* och *Eronn*.

*) Icke närvarande vid ärendets justering.

Reservation

av herrar *Andersson* i Skrädene och *Lingström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.